
IRODALMI MÚZEUM

B. SZABÓ GYÖRGY (1920–1963) MAGÁNLEVELEZÉSÉBŐL (IV.)

Noviszád, 1960. aug. 21.
(hétfő)

Kedves Éva!

Megkaptam levelét, már vártam. Majd úgy volt már, hogy magam ragadok pennát és jelentkezem, mert a múltkori látogatása után olyan szomorúan ment el tőlem, hogy megsajnáltam, és nagyon megbántam az egész beszélgetésünket arról a marhaságról, amely valóban szóra sem érdemes téma volt. Talán csak annyiban volt érdekes, hogy a feleségem hozta tudomásomra. No, az se baj! Az emberi élet túlságosan is rövid ahhoz, hogy az ember ráérjen ilyen dolgokkal bíbelődni: élünk ahogy lehet, ahogyan tudunk, a világ pedig járassa a száját körülöttünk. Két-három évig magam voltam, ráértem sok mindent átgondolni, magam vagyok most is: nincsenek illúzióim az életről, a szerelemről, a házasságról, emberekről, de önmagamról sem. Ezért ne bántsa a dolog: ne gondoljon rá többet, nem érdemes.

Egyszer talán lesz időnk arra is, hogy mindenről elbeszélgessünk. Szeretném, ha ez mielőbb megtörténne. Sajnos, ez aligha lesz Zentán. A dolgaimat nem tudom befejezni csak 25–26-ika tájt, tehát 26–27-ike körül indulok Zentára – nagyon sajnálom, hogy nem kóstolhatom meg a remek feketéjét – de egyszer-máskor Noviszádon is főzhet nekem feketét –, ha idő, alkalom és hely lesz ilyen célokra. A nagy, legtöbbször terhes, alkotói gondok közt, sokszor szeretnék megpihenni egy félórára – egy órára, sokszor szeretném elúzni a problémákat, a „rémeiket” – sajnos, ez nagyon ritkán következik be. A magány nekem elemem – ez egyetlen vigasztaló mozzanat életemben –, de néha kell

a feloldódás, szükség van emberre, hogy ezt a magányt még fokozottabban érezzem.

Köszönöm, hogy változatlanul is így gondol rám, lehet, hogy emberi közelségből szemlélve – nem így nézek ki – a „fölfelé” nézés látószög sokszor torzít, sokszor megváltoztatja az arányokat –, s mást lát, mint amit kellene. Szeretném, ha nem lennének illúziói rólam: ember vagyok, töprengő, zárkózott, egy világot cipelek magamban, amely nem ijesztő ugyan, de nem is barátságos, nem rokonszenves, de nem is ellenszenves – egy világot, amelyből megkísérlek valamit felhozni, kifejezni – elmondani és ábrázolni.

Szeretném, ha ez a levelem megvigasztalná, ha többet jelentene, mint valami egyszerű levél. S ha megértené, hogy az a melegség, az a szeretet, talán szerelem is az – nem maradt visszhangtalanul bennem. Talán egyszer, egy éjszaka, mert éjszaka lesz és sötétség körülöttünk – nem pedig a hajnali Tiszapart erős, fehér fénye – elmondom mindazt, amit most érzek.

Addig a pillanatig is sokszor és barátsággal üdvözl:

B. Szabó György

*

Zenta, 1960. szept. 13.

Kedves Éva!

Itt vagyok Zentán – végre. Szombaton nem tudtam utazni, mert meg kellett várnom dr. Gyadmann-t, aki Belgrádban volt és csak vasárnap érkezett haza. Nagyon sajnálom, hogy így történt. Hiányzik, szeretném látni és remélni sem merem, hogy a következő szombaton újra hazajön Zentára. Hétfőig-keddig maradok. Egyelőre Szeli Pistát választottam társaságul, sokat vagyunk együtt: tegnap motorcsónakáztunk Szanádig, no meg a csárdáig, ma este a csárdában ünnepi halvacsora, holnap motorcsónakon Kanizsáig – megnézzük a táborozó írókat és este haza úszunk. Dolgozni nem kezdtem még, majd talán péntektől kezdve. Milyen jó lenne, ha szombaton látnám! Ha idejekorán jelenti még az állomásra is kimegyek és hajlandó vagyok a kofferjét sajátkezűleg hazaszállítani. Hát nem vagyok figyelmes? Tegnap este megismerkedtem Mucsi Ivánnal¹, aki Ács Jóskát² jött keresni a fürdőbe. Emlegette magát, fürkésző tekintettel vizsgált és megkérdezte, hogy én a Magyar Szóban dolgozom-e. Rokonszenves, illemtudó fiatalember.

A művésztelep egyébként elhalóban: Ács ma érkezett vissza, a fiatal Kapitány³ van még itt – tíz napig itt volt „családostul” Fehér Feri⁴ is, tegnap utazott Noviszádra, onnan pedig majd Kanizsára. Konyovics⁵ még szombaton haza-

utazott. De talán jobb így: nincs forgalom és az ember ha hozzáfog rajzolni, zavartalanul dolgozhat.

Szeretném, ha nem haragudna rám a szombati elmaradt út miatt: legyen elnéző és megbocsátó.

Mondjam-e még egyszer, hogy szeretném látni? Hogy várom? S ha már nem jöhet, akkor legalább három sort írjon Zentára és jelentse, hogy valóban nem neheztelt meg rám.

Sokszor és barátsággal üdvözlí

B. Szabó György

Képes levelezőlapok

371 – ROMA-FORO ROMANO
LA CURIA E LA COLONNA DI FOCA

Róma, 1960. X. 8.

Szívélyesen és barátsággal köszönti az „örök városból”

B. Szabó György

*

Budapest
Látkép a Lánchídról

Bp., 1960. dec. 30.

Évácška, elkésvé és nagyon szerényen szeretnék boldog új esztendőöt kívánni.

Gyurka

Bp., XIV. Thököly út 82.

*

BUDAPEST
Népstadion

Bp., 1961. III. 16.

Nagyon kedves levelére csak egy ilyen egyszerű „látképes” lapot küldök. Tíz nap múlva vonatra ülök és indulok hazafelé. Érdekes, izgalmas és termékeny három hónap volt. Addig is szívesen és barátsággal üdvözli

B. Szabó György

*

BEOGRAD – Kalemegdan

1962. máj. 25.

Megkaptam a levelet, köszönöm sokszor és nagyon. Fáradtan, nyakig, a fejem búbjáig munkában, pedig már nagyon szeretnék levegőhöz jutni. Pedig rámférne, szeretnék igazán pihenni.

Levelet és kavicsokat küldök – maholnap. Sokszor üdv.

bszgy

*

ČAKOVEC

1962. aug. 18.

Valamikor, nem is olyan régen, fiatalokból álló diákcsoport vonult végig ezeken az utcákon. Aztán a várnak vették útjukat, azután az állomás felé. Elmúlt dél, karcsú, fehér leánykezek nyújtották felém az ebédet, a döcögős vonatban, falatonként ettem, pedig éhes sem voltam; a törődés és a figyelem jólesett. Máig sem felejtettem el.

bszgy

*

Muraszombat, 1962. aug. 19.

Még vasárnap van, de már alig. Elmúlt tizenegy, éjfél közeledik, holnap este már Alsó-Lendván leszek. A lapom már úton van, lehet, hogy holnap már

meg is érkezik, a csáktornyai lap. Nem az írásbeli adósságomat törlesztem, lehet is azt törleszteni! – Sokáig hallgattam, talán túl sokáig, jó félév is eltelt a havas éjszaka óta, az éjszakai villanyfényben hópelyhek hullottak, egy tekintet, két nedves szem maradt bennem, s valami megfogalmazhatatlan szomorúság. S elmúlt az éjszaka, elolvadtak a hópelyhek, a tekintet, az a szempár bennem él tovább – s a szomorúság örömmé vált bennem: egy pillanat, amely úgy volt szép, az élet egy darabkája, amely sokszor örömtelibb, mint évek és évtizedek. Nem a jókedvet, a derűt, a nótázást, a hejchuját kerestem, s ha kívülről úgy is látszott, hogy jókedvű vagyok – soha levertebb nem voltam, szomorúbb. És még előttem is be nem vallottan: letörtén és betegem, azzal a nyugtalan nyugodtsággal, a szavakat és a régi hangot keresve, tétován és bizonytalanul, akadozva, botladozva – azokban a percekben éreztelek magamhoz legközelebb. A játékoság elnehezült, valami ott maradt a levegőben, kimondhatatlanul, a mozdulat, a szépen ívelő, eltorzult, a biztonságból félelem lett, didergés, bizonytalanság: az érzelem és az akarat küzdött ott egymással: Benned és bennem is. Ezért voltak azok a percek felejthetetlenek számomra; egyszerű és udvarias hangú levél, vagy erőltetett vidámságú és érzelmesebb hangnem szétfoszlatta, feloldotta volna ennek a pillanatnak, annak a téli találkozóznak minden varázsát; hónapoknak kellett elmúlnia felettünk, időnek, és talán ennek a távolságnak is szerepe van és közrejátszott abban, hogy pár száz kilométerre Tőled – ebben a még vasárnaptól zajos Szlovéniában, egyedül, ebben a szállodai szobában mindezt elmondjam, leírjam. Ezért válhatott a szomorúságból – vidámság és öröm és felszabadultság. S most már a közlés is öröm számomra: ki tudtam mondani, meg tudtam fogalmazni azt, ami bennem élt, munkált eddig a pillanatig. Sokszor nyúltam papír után, hogy levelet írjak, hisz elsőnek az ír, aki távozik, de képtelen voltam írni. Sokszor útra készültem, egyszer ott is voltam, az ünnepségen – ezért nem tudtam eljutni Hozzád. Egész éjjel ostoba nótázást hallgattam és egyetlen pohár tejet ittam egész éjszaka dülöngélő részek között. S a havas téli éjszaka, az ottani Géza-féle borozások óta olyan józansággal élek, mint a szentek a szentképeken. Valami történt akkor és ott bennem: az ember, az emberi szenvedés, a szépség, a jóság, az érzések és a gondolatok néma párharcában Téged és önmagamat fedeztem fel újra: az élet teli van ostobasággal, szennyel, hazugsággal, de akadnak percek, amelyekért elviseli az ember a sok nyomorúságot, percek, amelyek váratlanul érkeznek, s amelyek esztendők súlyát és értelmét nyerik el egy idő múlva az emberben. Az érzések rejtélyes élete ez: nem lehet akarni, de nem lehet erőszakkal elfojtani sem: kitör, árad és ellep mindent. Ritka percek, felejthetetlenek, köszönöm.

Jó lenne továbbfolytatni a beszélgetést, éjszaka van, most már késő, csend van az utcákon, körülöttem és bennem is nyugalom. Kézcsókkal küldöm leveletem.

Gy.

(Tíz napig, augusztus végéig Alsólendván: Osmoletna šola, Lendava, LR Slovenija.)

*

Lendva, 1962. aug. 23.

Tágas hodály: hotelszoba (meleg víz is van!) – az ablakomon át kertesi családi házak életét látom, mögöttük szőlődombok és legfelül az ég. Kaskasszóra ébredek és a szomszéd kovácsműhely kalapácsolására. Az aszfaltúton autók, teherautók, naftakutató felszerelést cipelő járművek rohannak – az út itt nyúlik el a szálloda tövében –, s az ablakon át is idehallatszik a kovácsné magyar pörlekedése a gyerekekkel, az asszonyok magyarul folyó eszmecsereje a piaci árakról, a pincér „tessék parancsolni”-ja – egyszóval: a magyar Szlovénia élete ez. Szegény, istentől elrugaszkodott vidék! Kényelmes, autótulajdonos és disznóhizláló tanítókkal, akik számára az iskola unalmas időpocsékolás, az olvasás pedig felesleges és fárasztó sport. Távol esnek mind a magyar, mind a szlovén kultúrától, minden kultúrától általában. Kár, mert érdekes magyar falvak ezek, mindmáig ismeretlenek és fel nem fedezettek; egy életforma pusztulóban, de még él, még van, holnap már a nyomai se lesznek. Mászás gondok, aki tudomásul akarja venni azokat, de komplikációkkal jár együtt, és ezért a legbiztonságosabb máról-holnapra élni. Sötét, komor színek: itt a fehér is sárga lett (a házfalak!), haragoszöld a zöld, meg méregzöld: az agyagos föld sötétvörös, sötétbarna: színeiben, hangulatában, nyelvében és álmaiban is távoli, idegen világ. A tegnapelőtti Muraszombat még a civilizációt jelentette, Európát: városaival, parkjaival, szállodájával, forgalmával, épülő háztömbjeivel. Itt megállt az idő: ez az omladozó tegnap, az elmaradottság fészke, ez az eleve lemondás mozdulata. A muraszombati éjszaka gondolatokat ébresztett, vallomásra kényszerített – ez a lendvai nappal az ősz hajszálakat és a szem alatti ráncokat fedeztetni fel, befelénzésre figyelmeztet, az „eltűnt idő” jelenvalóságára. Kimondott és bennünk maradt gondolatok ébrednek fel, kelnek életre, szólalnak meg; a meleg emberi hang puhán körülveszi az embert, befedi; tegnapi mozdulatok élednek fel; hajnali és reggeli folyópart nyugalma nyugtat, az éjszakai hóesés tisztasága üdít, szürke szemek meleg pillantásában vigasz van és emberi közelség, fájdalom és öröm – ujjaid mozgásában, kezed hajla-

tában a megbékélt nyugtalanság simogatássá, becézéssé enyhült (milyen szép kezeid vannak!) – lassan-lassan összeállítalak magamnak: a hajad színéről, a bőrod illatáról, a szemöldökről és a szájról sem feledkezve meg, lassan és figyelmesen szerkesztem meg magamban alakod, s már mozgásod és lépteid zenéje is bennem él.

Csend van, délutáni csend bennem és körülöttem. Minden egyszerű lett, érthető, áttekinthető, tiszta. Szobám kivilágosodott: a szomszéd házak falain napfényes színek világítanak.

Velem vagy, és kézcsókomat küldöm!

bszgy

*

Képes levelezőlap

Lendava

1962. aug. 25.

Remélem, hogy nemcsak az írás, hanem a szóbeli üzenet is eljutott már a rendeltetési helyére: Tripolszky Géza⁶ Olaszországból jövet ellátogatott hozzánk. Holnap pihenőnap – és a levélíráse. Most, délután van – a szombatesti lármára készülök lelkileg. Sokszor üdv.

bszgy

*

Lendva, 1962. aug. 28.
(este 11 óraker)

Most értem haza majd hét órás autótú után: nyolc falut jártunk meg a mai délután, s először láttam ezt a vidéket közelebről, bár kissé túlságosan is gyors tempóban. Az első benyomás: színes, érdekes, s ami számunkra új; ősi vidék: római és középkori nyomokkal, utakkal, várakkal, templomokkal, amelyek építkezési stílusa, freskói – XII–XIII–XIV. századiak, azután XVIII. sz. kastélyokkal, parkokkal, parasztházakkal; stílusukban a hegyvidéki elemek pannóniai, síkvidéki elemekkel keverednek. Enyhe dombvidék ez, szőlőhegyekkel a távolban. Még levegője sem hasonlít a mi Vajdaságunkhoz: a magyar Dunántúl, a horvát Zagorje, a szlovén Stájjerszko sajátos ízeit érzi az ember itt: egy külön, sajátos világ ez, zártságában is izgalmas és érdekes.

Korongon dolgozó fazekasmestereket láttam, száradó agyagedényeket, sok virágot az ablakokban és az utcára néző virágoskertekben, ökrökkel ballagó szénásszekereket (a szénaszárítás ideje ez: friss szénaszag kísért egész utamon) – egy modern megoldású és a maga nemében egyedülálló templomot Bogojnán (Bagonya – lásd: a „Babonyai ráolvasások” szövegét!) – Plečnik⁷ szlovén építész művét! Valóban meglepő megoldásokkal: a torony a kiegyenesített pisai ferdetoronnyra emlékeztet, kerek, egységes tömb, egy sajátságosan kiképzett oszlopsorral, a torony legtetején egy újabb, aszimmetrikusan elhelyezett tornyocskára – az egész templombelső megoldása is szabálytalanul szabályos: tömör és zömök fekete márványszlopok, fehérre meszelt falfelületek, faburkolatú templommennyezet – kerámia lapokkal, tányérformájú színes, zománcos, csempékkel kombinálva – az oltár körül pedig színes, zománcos agyagkorsók képezik a dísz! S egy kitűnően berendezett könyvtárat láttam még Muraszombaton – egészen meglepően gazdag magyar anyaggal, modern bútorokkal berendezett irodákat, olvasótermeket, dolgozószobákat.

Érdekes, tanulságos út volt a mai: először kezdem felfedezni Szlovéniának ezt a vonását is. Milyen kár, hogy nem együtt néztük meg – gondoltam sokszor útközben, amikor úgy éreztem, hogy a látvány élményét jó lenne, később, újra felidézni együtt, távol innen, egy világban, mely nem ismeri a harmóniát, mely nyersebb, alföldibb, zordabb, ridegebb: a sár és a por világában.

Éjfél múlt. Ma már augusztus 29-ike, szerda. 30-án, csütörtökön tartom az utolsó órát a tanfolyamon. Épen születésnapomon: a 42-ik esztendőm küszöbén. Leírtam ezt a két páros számot egymás mellé, és olyan idegenül és furcsán hat, hogy ezek a számok az éveim számát jelzik: soha nem éreztem az időt: most, ebben az éjjeli órában, mintha kísértene. Pedig: mintha nem is éltem volna, s mintha csak most következnének az alkotás esztendei!

De hagyjuk az éveket!

Ennek a szép napnak minden színe még itt ragyog előttem és bennem. S úgy éreztem, hogy ezt még ebben a késő éjszakában el kell mondanom annak, aki meghallgat.

Hangosan és élőszóban kellene mindazt elmondani, ami most bennem van: lassan, halkan, formálva a mondatokat, keresve a kifejezéseket, s néha hagyni, hogy a szavak közötti összefüggést a hallgató fedezze fel; a csend a szünetet, a lélegzetvételt és a szív pihenőit jelezze: a fáradság és az erőgyűjtés pillanatait.

Ma József Attila *Kései siratójára* beszélek – holnap Radnóti *'A la recherche*éről.

Kézcsókomat küldöm.

bszgy

Képes levelezőlap

Zagreb

1962. 9. 2.

Még egy város, ahol valaha együtt jártuk az utcákat. Útban Novo Mesto felé a kiállításra az Esplanade teraszán fekete mellett, ismét az eltűnt idő nyomában járva. Üdvözlét és kézcsók

bszgy

*

Muraszombat, 1962. 9. 3.
(este fél 11-kor)

Ma egész nap a könyvtárban dolgoztam, a magyar anyagot néztem át, még holnap is ott leszek, s csak délután megyek a fazekasok falujába, Filovcira, hogy az eredeti régi fazekasság még élő darabjait megnézzem (az agyagholmi törékeny, veszendő, nem sok maradt meg máig) – onnan tovább megnézni a szabadkai színház előadásában Cankar: Jernej, a szolgát⁸, végigülni egy díszvacsorát a tiszteletükre. Valószínűleg szerdán indulok tovább, a Pohorje felé. Holnap még telefonon elintézzük a rezervációt.

Másnap, 1962. 9. 4.
(délután 3-kor)

Rosszul aludtam az éjszaka: túl sok volt a zaj az utcán és bennem: még mindig érzem a vasárnap nyolc órás autózás keserveit. A könyvtárban dolgoztam délelőtt, délben megnéztük azt a híres fazekas falut (kiváló régi dolgokat láttunk a múzeumban!), délután újra könyvtár, majd a szabadkaiak előadása – Cankar – díszvacsora, holnap 10-kor autóbusszal Mariborba készülök, el kell intézni a Főiskolán a szlovén–magyar szak megnyitását, majd fel a hegyekre egy hétre, tíz napra. Majd meglátom, hogy milyen lesz az idő.

A vasárnapi kirándulás sok élményt jelent: a nemzetközi szobrászkiállítást, hatalmas tölgyfaszobrokat egy gyönyörű parkban, a karthauzi kolostor kámszás barátait és kongó folyosóit, a kanyargó Krka folyót, ma a filizai fazekas mesterség nemes, régi formáit. Azt hiszem, a hegyen hozzáfogok megírni ezt az élményanyagot: Feljegyzések Szlovéniáról címen.

Mihelyt megállapodok – megküldöm a címemet. S szeretnék néhány sort kapni. Levelet várni. Tőled.

Kézcsókomat küldöm

bszgy

*

Képes levelezőlapok

MARIBOR

1962. 9. 6.

Levelemhez mellékelem ezt a színes városképet: a színek rikítók: ez a városkép sohasem lehetett ilyen. Ez a tornyos épület a kép közepén egy 15. sz.-ból fennmaradt városháza. Szemben tőle a híd (a Dráva itt folyik), de ez nem látszik, a híd közvetlen közelében a kedves kávéházam. Ilyenkor, kora-ősszel, az egész tér szőlő-illatú. Kézcsók

bszgy

*

POHORJE – Železničarski planinski dom 1086 m

[kézzel aláhúзва a szöveg]

1962. 9. 7.

Itt vagyok most otthon ma dél óta: a kép bal sarkában a jelenlegi címem. Tíz napig, talán két hétig maradok itt – az időjárástól függ. Itt nagyon tiszta és rendes minden, csend van és kiváló levegő.

Hosszú sétákra készültem fel a fenyvesekben. És a hosszú levelek írására. Kézcsókom!

bszgy

*

Maribor

1962. szept. 11.

Tegnap megtartottuk a szlovén–magyar szak alapítóülését. A héten még egy megbeszélést tartunk a hegyen, nálam.

A jövő hét elején indulok haza. Itt nagyon szép ősz van, még minden zöld, kivéve a szőlő hegyeket.

Kézcsókomat küldve, sokszor üdvözlí

bszgy

*

EČKA: Izletište »ODMOR«

1962. okt. 2.

Ma délelőtt az écskai művésztelepen a régi grófi parkot jártuk dr. Pap Jóskával⁹, gyönyörű napsütésben.

Este 8-kor megnyílt a színház előcsarnokában a kiállításom – 16 rajz – megnéztünk egy félig sikerült bemutatót.

Tizennyolc évvel ezelőtt szabadult fel szülővárosom, a régi várost keresem és minden más lett.

Sokszor és barátsággal

Bszgyörgy

*

1963. ápr. 2.

Néha, egyre ritkábban, elér az emberig egy-egy levél, szívületi, töprengésre készletti és kényszeríti, s vár, vár, várja a csodát. Valami megváltozott benne és körülötte, az élet értelmessé és értelmetlenné vált egyszerre, feleslegesnek, és ugyanakkor fontosnak tudja önmagát, egy világ romlik és épül körülötte, s már sejti, hogy a legnagyobb átok a közömbösség. Állok az ablakomnál, a tavaszodó fákat nézem, éjszaka is, villanyfényben, s hallgatom önmagam, az eliramló életet, bámulom a vörös színű újhholdat, amint a villámzó reklámfények felett lebeg magánosan a sötét égbolton. Mi köze mindehhez, ami alatta folyik, gyötrődéseinkhez, kétségeinkhez, emberségünkhöz és embertelenségeinkhez? Hideg, ragyogó, titokzatos. Így lebegett Janus Pannonius felett is Olaszországban, Balassi egén Eger felett, így Goethe Weimarjában, Bacsányinál Kufsteinben, s így járta értelmetlen körútját a zárkájában ébren álmodó Déry Tibornál. S Vörösmarty boros, nyugtalan éjszakáinak a szemtanúja volt; közömbös volt és lehetett-e, amikor nemcsak a magyar éjszaka egén, de a világ sötét egének is utasa volt?

Nem lehetek közömbös, amikor érzem, hogy ezek a csendes éjszakák Benned is élnek, amikor sejttem, hogy Te is ott ülsz az ablak előtt, s félrevonsz

függönyt és ablaktáblát, kibámulsz a csendes utcára, s a holdfényben ragyogó rózsaszínű falakra, az emeletes szomszédháza, ott szemben, s az egyszerre nem bántó többé, mint nappali fényben, elfelejted azt is, hogy horkoló emberek lakják, a tárgyat nézed, de önmagadat szemléled, látod és hallgatod. S ilyenkor, tudom, érzem, rám gondolsz, talán sejtve, hogy én is így, ezekben a percekben, itt, a tavaszi park felett, éjszakánként, veled folytatok beszélgetést. Nem vagy magadban soha, akkor sem. Miért érzed hát a feleslegességet, miért háborgatnak nyugtalanságok, miért gondolsz a halálra és az öngyilkosságra, amikor érezned *kell*, hogy fájsz, hogy bennem vagy, velem, általam is, az, ami vagy, s én veled olyan, amilyen voltam, vagyok és leszek. Távol vagy és mégis közel, mellettem és bennem, mélyen és egészen; fájón és boldogan tudlak, őrizlek, dédelgetlek, becézlek, simogatlak, nyugtatlak. Miért gondolsz magamra hagyni, mikor érzed magad magányosnak, az életet értelmetlennek, feleslegesnek? El se kezdődött még az életünk? Értelmetlenné vált, mielőtt elkezdődött volna? Milyen régen őrizlek magamban és magamnak! Milyen nehezen és lefojtottan törnek fel a szavak. S milyen kevés a szó, hogy kifejezze azt, amit képtelenség kifejezni. Gyötrődés, kétségek, az önkifejezés kínjai és keservei lepnek el mindent, éveken és hónapokon át, a mélyvíz árama sodor, lehúz, elkábít, s amikor a felszínre kerülsz árvaabb vagy és nyomorultabb és magányosabb, mint valaha is. A gyöngyhalászok sorsa: a kínlóadás néha még hamisgyöngyöt sem hoz a felszínre, s minden hiába való volt, illúzió és önámítás. S az élet, a vizen feletti, megy a maga útján, s nem érdekli a megszállottak sorsa, az élheteretlenné, az álmodozóké, a tévelygők és eretnekek sorsa, pályafutása, válságai. Miért gondolod, hogy a mélyvízben élőknek nincs szüksége az életre, az igazi levegőre, emberre, gyengédségre, megértésre, arra, hogy megpihenjen s beszéljen, hallgasson, énekeljen, hogy valaki megölelje és megsimogassa, szót váltson vele, egyszerű, emberi, őszinte szót? Nem azért, mert kénytelen, nem azért, mert így van rendjén, hanem egyszerűen azért, mert ennek szükségét, kényszerét érzi, mert nem élné túl, ha ki nem mondaná azt, ami benne él, terebélyesedik, akár a halál.

Az életet nem újramezdeni, csak folytatni lehet: pillanatok, órák, napok, hetek, hónapok, évek futnak el mellettünk, visszavonhatatlanul, végérvényesen, felidézhetetlenül: a jó, emberi szó nem hangzott el, a bennünk élő gyengédség és szerelem úgy pusztult el, hogy csak mi vettünk róla tudomást, esetlenné lett, űtává, szavakká vált, nem érzelmekké; úgy éreztük, hogy adtunk, s nem kaptunk helyébe semmit, legfeljebb a kiábrándultságot, pedig adni sem tudtuk magunkat. Éjszakák és hajnalok élnek bennem, vonatok és állomások, hajnali derengés vagonokban, éjféltündéri hóesés, szemek, nevető és könnyes szemek, simogató mozdulata egy szépformájú kéznek, egy mosoly, egy szép délelőtt, kávéfőzéssel, csendes és elfojtódással teli beszélgetések és

végtelen, üres napok és éjszakák, újra és mindig, árván, nélkülöd, egymagamban; s megint és újra veled, most is, ezután is, addig is, mindig. Magad vagy? Úgy érzed? Úgy érezted? Egy percig is? Mikor? Várlak most is, mindig, s nagyon szeretlek. Ha tudnám, hogy itt jártál, s nem jelentkeztél, szomorú lennék, hallgatag. Keserű, s magamat vádolnám, hogy eddig nem jelentkeztem levélben. Ha nem jártál, várlak, most, holnap, holnapután, mindig. S ezt te is tudod, érezned kell, sejtened. Egyszerre buggyant ki minden belőlem, nem szégyenlem, szeretlek.

[Aláírás nélkül]

*

Nem egészen két és fél hónappal később, 1963. június 14-én érte a halál B. Szabó Györgyöt Muraszombaton, a kisebbségi magyar kultúra egyik szlovéniai végvárában. Úgy halt meg, mint az őrségen álló katona: váratlanul és jajszó nélkül, utolsó percéig a teljesítendő feladatra gondolva.

Közzéteszi SZLOBODA János

JEGYZETEK

- ¹ Mucsi Iván (1926–2001), zentai gazdálkodó
- ² Ács József (1914–1990) képzőművészet-tanár, festőművész és grafikus, számos vajdasági művésztelep alapítója
- ³ Kapitány László (1936) grafikai formatervező, könyv- és plakáttervező
- ⁴ Fehér Ferenc (1928–1989) vajdasági költő, publicista
- ⁵ Konjović, Milan (1898–1993) vajdasági szerb festőművész
- ⁶ Tripolsky Géza (1926–2002) pedagógus, művelődéstörténész, néprajzkutató, harminc éven át a zentai Városi Múzeum igazgatója
- ⁷ Plečnik, Jože (1872–1957) szlovén származású építész, a cseh akadémia tagja
- ⁸ Cankar, Ivan (1876–1918) szlovén író Jernej szolgalegény és az ő igazsága című elbeszélésének dramatizált változata
- ⁹ Pap József (1926) költő, műfordító, szerkesztő, orvos